Raadsvoorstel

Voorstel tot het vaststellen van de Transitievisie Warmte gemeente Aalten

AAN DE RAAD

Samenvatting

In het nationale Klimaatakkoord is afgesproken dat alle Nederlandse woningen en gebouwen in 2050 geen aardgas gebruiken om te verwarmen en te koken. We gaan daarom op zoek naar duurzame alternatieven voor aardgas. De overstap naar een aardgasvrije gemeente gaan we zorgvuldig, stap voor stap realiseren. Die stappen brengen we in deze Transitievisie Warmte in beeld, te beginnen met de kansrijke buurten waar we al vóór 2030 een start zouden kunnen maken.

We doen het samen
Wanneer we in 2050 energieneutraal en aardgasvrij willen zijn, moeten er in Aalten circa 12.000 woningen en 15.000 woningequivalenten (inclusief utiliteit) in 28 jaar van aardgas overstappen op een duurzame bron. Dat gaat alleen lukken als we dit samen met alle betrokken partijen doen. In meerdere sessies hebben we daarom het gesprek gevoerd met belangrijke partners in de gemeente, die allemaal een relatie hebben met de warmtetransitie. Ook bewoners zijn in deze fase van visievorming betrokken geweest, zowel op de inwoneravonden als in een klankbordgroep.

Uitgangspunten bij de warmtetransitie
In gesprek met de gemeenteraad, betrokken partijen en met bewoners kwamen de volgende uitgangspunten naar voren als handvat bij de warmtetransitie de komende jaren.
• Duurzame investeringen in de woningen verdienen inwoners terug.
• We informeren inwoners goed.
• De inwoners mogen meedenken en -doen.
• Iedereen moet mee kunnen doen met de warmtetransitie.
• We zetten praktische stappen en maken het meetbaar.
Praktisch en meetbaar in clusters van woningen Aardgasvrij worden kan niet voor heel Aalten in één keer, dit gaat in fasen en per buurt. Het is een lastige opgave die vraagt om een praktische visie. Met kleine stappen beginnen, ervaring opdoen en leren. We beginnen in vier seriematige clusters van woningen. Dit zijn clusters van meer dan 100 woningen waar energiewinst te behalen valt en waar woningcorporatie de Woonplaats veel bezit heeft. In deze clusters gaan gemeente en de woningcorporatie samen optrekken om te zorgen dat het aardgasgebruik flink wordt teruggedrongen. We wijken daarmee licht af van de buurten en wijken zoals CBS/Kadaster die definiëren.
Communicatie naar inwoners is belangrijk Om alle inwoners zo goed mogelijk mee te nemen, blijven we inzetten op een gemeentebrede bewustwording. We willen de zichtbaarheid van het Agem Energieloket vergroten, zodat inwoners weten waar ze hun informatie kunnen halen en hoe de gemeente ze daarin kan ondersteunen. Daarnaast nemen we inwoners mee in de stappen die we zetten in de buurtuitvoeringsplannen (clusters).

Regelmatig herijken
De overstap naar een duurzame en aardgasvrije gebouwde omgeving is een opgave voor de komende decennia. We gaan de komende jaren veel leren en ook landelijk worden de voorwaarden om de overstap op grote schaal haalbaar en betaalbaar te kunnen maken steeds verder uitwerkt. Deze transitievisie wordt daarom ten minste elke vijf jaar herijkt, om nieuwe inzichten, ervaringen en innovaties mee te nemen in de keuzes voor de toekomst.

Inleiding

De Transitievisie Warmte beschrijft op welke manier we willen toewerken naar een duurzaam verwarmde gebouwde omgeving. Hoe zetten we verdere stappen naar minder gebruik van fossiele brandstoffen En hoe werken we naar een plan om per buurt de overstap te maken van fossiele brandstoffen naar duurzame energie voor verwarming van gebouwen.
De warmtetransitie heeft impact op de hele gemeente. Aalten staat hier dan ook niet alleen voor. We werken samen met de woningcorporatie de Woonplaats, Liander, bewoners en andere partners die in deze transitie een rol spelen.

Beschrijving beleidsterrein inclusief toepasselijke regelgeving
Duurzaamheid. Klimaatwet, Gemeentewet.

Inhoudelijke toelichting op het voorstel
De Transitievisie Warmte draagt bij aan het bereiken van twee doelen: het uitfaseren van aardgas in de gebouwde omgeving, uiterlijk in 2050, en de klimaatdoelstellingen. Het beperken van de uitstoot van broeikasgassen (CO2) door het verbruik van fossiele brandstoffen, zoals aardgas, in de gebouwde omgeving, te verminderen.

Participatie en communicatie essentieel
Het realiseren van de warmtetransitie-ambitie van Aalten staat en valt met burgerparticipatie. Op dit moment zijn er geen wettelijke bepalingen die een woningeigenaar kunnen verplichten om de woning te isoleren en/of een alternatief warmtesysteem, zoals een warmtepomp, te plaatsen. Ook kan niet worden besloten om het aardgasnet uit een wijk te verwijderen en zo de inwoners te bewegen om een andere warmtevoorziening te organiseren. Maatregelen aan de woning, isolatie en een alternatief warmtesysteem, wordt in opdracht, en op kosten, van de burger uitgevoerd. Naast de vaststelling dat dwang bij het treffen van maatregelen bijna nooit tot goede en gedragen resultaten zullen leiden betekent dit dat een aanpak warmtetransitie in een buurt alleen kans van slagen heeft wanneer de inwoner er vanaf het begin goed bij wordt betrokken, de gewenste veranderingen aan de woning voor iedereen betaalbaar zijn en blijven, en er inhoudelijk goede, duidelijke en eerlijke voorstellen worden gepresenteerd. De uitdaging is om in een buurt zo veel mogelijk bewoners te laten meedoen.

In de visie is een voorstel gemaakt over met welke wijk/buurt wordt begonnen met een buurtuitvoeringsplan met tijdplanning een startvolgorde. Naast de cluster/buurtaanpak is er ook een algemene aanpak die vooral door Agem zal wordt uitgevoerd. Zoals de ‘one-stop-shop’ aanpak dat waarschijnlijk een regiodealproject gaat worden. En het Energieloket: voorlichting, inzet energiecoaches, adviesgesprekken, communicatie, Achterhoekse bespaaractie, RREW (kleine maatregelen) .

De voorgenomen aanpak begint met het opstellen van en buurtuitvoeringsplan voor de gekozen clusters. Deze clusters zijn geselecteerd op eenvormigheid van de woningen, bouwjaar, gemiddeld aardgasverbruik en percentage bezit van de woningcorporatie. De woningcorporaties worden in het klimaatakkoord de ‘startmotor’ van de warmtetransitie genoemd. Doordat hun woningbezit zich vaak leent voor een gezamenlijke, projectmatige, aanpak. Maar ook hier geldt dat de huurder belangrijk is in het meegaan met de voorgenomen verandering van de woning. Ook de huurder moet met een goed en eerlijk verhaal worden overtuigd om deel te nemen. Uiteindelijk wordt de warmtetransitie van de huurwoning betaald uit de huurverhoging die idealiter volledig gecompenseerd wordt door de lagere energierekening.

Is er, door het uitvoeren van de Transitievisie Warmte, wat over de feitelijke vermindering van het aardgasverbruik, energieverbruik, uitstoot broeikasgassen te zeggen
De vier clusters, waar in de komende jaren mee wordt gestart, hebben gezamenlijk ruim 1050 woningen. Dat is ongeveer 9 % van alle woningen in de gemeente Aalten. Uit de klimaatatlas blijkt een gemiddeld gasverbruik in deze clusters van 1330 - 1470 m3 per woning per jaar. Wanneer in deze clusters volledig aardgasvrij zou kunnen worden bereikt, wordt 1,5 miljoen m3 aardgas bespaard. De in de visie genoemde extra clusters, buurten waarvan de warmtetransitie zou moeten zijn afgerond in 2030, omvat circa 700 extra te verduurzamen woningen, daarmee zou 0,9 miljoen m3

aardgas kunnen worden bespaard. Het aardgasverbruik van woningen in Aalten is ongeveer 17,3 miljoen m^3 aardgas per jaar (klimaatmonitor, jaar 2019).
Bij toepassing van hybride warmtepompen is de aardgasbesparing uiteraard lager. Bij deze variant wordt een aardgasgestookte verwarmingsketel aangezet op echt koude dagen. Hiermee wordt 60-80% bespaard op het aardgasverbruik van woningen. Omdat 'all electric'-oplossingen, en ook de hybride warmtepomp, elektriciteit vragen is de energiebesparing minder groot. Een luchtwarmtepomp geeft weliswaar een forse toename van het elektriciteitsverbruik maar dat is pakweg een kwart van de energie die eerder voor verwarming uit het aardgas werd gehaald. Een warmtepomp haalt circa 4 delen warmte uit de buitenlucht op een deel elektriciteit. Maar omdat de verwachting is dat hiervoor veel gebruikt zal worden gemaakt van zonne-energie (op de daken van de woningen) is de besparing op de CO_2 -uitstoot wel weer hoger. De daadwerkelijke besparing is daarom hooguit te schatten.

Alternatieve beleidskeuzes

Hogere ambitie door meer clusters/buurten aan te wijzen?
Wanneer alle in deze TVW geselecteerde buurten/cluster maximaal gaan isoleren en overgaan op een alternatief warmtesysteem wordt voor 2030 nog maar een klein deel bespaard op het aardgasverbruik in de gebouwde omgeving van Aalten (ca 15 %). Er moet echter wel worden gerealiseerd dat voor het zetten van deze eerste stappen en het ervaring opdoen wel tijd moet worden genomen. Wanneer de aanpak zichzelf heeft bewezen, succesvol is, zal het vervolg in een sneller tempo kunnen gaan.
Woningeigenaren moeten nu zelf het besluit nemen, zelf de stap zetten in de warmtetransitie van hun woning en deze aanpassing van de woning ook zelf betalen. Zij kunnen en worden hiertoe niet door de overheid gedwongen. Die wettelijke mogelijkheden zijn er niet. Huurders worden gefaciliteerd door de verhuurder, maar daar is ook de instemming van de huurder voor nodig. De huurder betaalt met een hogere huur de warmtetransitie van gehuurde woning maar zal door de lagere energierekening er qua woonlasten niet op achteruit moeten gaan. De gemeente zal dan ook de inwoners van een buurt goed en helder moeten voorlichten, motiveren, in de buurten een beweging op gang zien te brengen. Uitgangspunt is kostenneutraliteit, dat wil zeggen dat de verbouwing en de maatregelen moeten worden betaald uit de besparing op de energierekening.
Daarvoor moeten financiële arrangementen worden bedacht, naast) de al bestaande duurzaamheidsleningen en subsidies. De genoemde regelingen lijken ontoereikend. Van het Rijk mag op dit punt nog wel wat worden verwacht, de op Prinsjesdag aangekondigde miljoenen zullen hiervoor moeten worden ingezet. De buurtaanpak mikt op een hoge deelname, 90%, maar of de burger ook echt gaat meedoen is nog maar de vraag. Hoe lang blijf ik hier nog wonen, ik ben al op leeftijd, zo'n verbouwing is zo'n, gedoe, als het gasnet toch niet weggaat, waarom zou ik dan al die moeite doen, mijn woning is comfortabel genoeg. Ik kan vanwege mijn inkomen geen lening (erbij) krijgen. Op deze vragen en problemen moet een buurtaanpak een passende oplossing kunnen bieden.

Financiële consequenties

De gemeente Aalten heeft personeelsformatie beschikbaar voor de uitvoering van de transitievisie warmte en de opzet en uitvoering van de buurtuitvoeringsplannen. Hiervoor is voor de komende jaren 50.000 euro per jaar beschikbaar. Om de aanpak een succes te laten worden is er nog wel extra formatie nodig. De verwachting is dat er vanuit het Rijk nog een financiering/uitkering komt voor gemeenten om hieraan uitvoering te kunnen geven. Daarnaast wordt van het Rijk financiële arrangementen verwacht die het voor woningeigenaren mogelijk maakt om kostenneutraal van het gas af te gaan (of naar 'aardgasvrij-ready' te gaan).

Participatie en Communicatie

Bij de totstandkoming van de Transitievisie Warmte is een klankbordgroep van 7 inwoners van de gemeente Aalten betrokken. In twee (fysieke) bijeenkomsten is positief meegedacht over de aanpak en zijn aandachtspunten benoemd. Daarnaast zijn twee inwoneravonden gehouden waarin contouren van de aanpak zijn toegelicht en volop gelegenheid is gegeven voor commentaar en aanbevelingen.

De vaststelling van de TVW wordt via de gebruikelijke media gedeeld. Daarnaast zal op de duurzaamheidspagina ook aandacht worden gegeven aan de warmtetransitie en de rol van de inwoners van de gemeente.

Vervolgstappen inclusief tijdspad

Na de vaststelling van de Transitievisie Warmte door het college en de raad wordt in 2022 gestart met het opstellen van het eerste buurtuitvoeringsplan.

Bijlagen

Collegebesluit
Concept-raadsbesluit
Transitievisie Warmte

Aalten, 21 oktober 2021

Burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten,

drs. A.J.M. Gildhuis
secretaris/algemeen directeur

mr. A.B. Stapelkamp
burgemeester